

IN MEMORAM: IVO PERIŠIN

Ja sam se zainteresirao za ekonomiju jako mlad. Sa 16 godina otišao sam u podrum i pokušao naći knjigu koju bih mogao pročitati za vrijeme ljetnih praznika. Na policama je bilo puno crvenih knjiga za koje sam kasnije shvatio da su to udžbenici sa ekonomskoga fakulteta i bila je jedna debela crno bijela knjiga, Svjetski financijski vrtlog. Ja sam uzeo tu debelu knjigu i prelistao sam je ali mi se je učinila pre debelom i pre kompleksnom. Na kraju sam se ipak odlučio za ljetnu literaturu uzeti knjigu sa naslovom Politička ekonomija kapitalizma, samo zato što je kapitalizam i politika bile jedine riječi od svih naslova koje sam vidio, a da sam ih prepoznao i da su me zanimale. Ipak fraza svjetski financijski vrtlog je uvijek ostala sa mnom, a sam koncept svjetskoga financijskoga vrtloga nikada nije bio očitiji nego danas.

Veliki ekonomisti se poznaju po tome što se njihove knjige i radovi čitaju i davno nakon što su se oni prestali baviti ekonomijom, ili nakon što su umrli. Takvi radovi se ne čitaju zato što imaju novi matematički model u sebi, ili zato što zastupaju neki poseban pogled na ekonomiju ili zato što su ostali u modi. Takvi radovi se čitaju zato što u sebi sadrže duboko razumijevanje ekonomije kao znanosti te postavljaju koncepte koji su univerzalni. Takvi radovi u sebi imaju razumijevanje ekonomskih pojava i procesa koji se mogu steći samo sa godinama rada, iskustva učenja ali i ljubavlju prema ekonomiji. Takve radove pišu ljudi koji su stanju jednostavnim riječima objasniti kompleksne stvari i predočiti još kompleksnije pojave. U četvrtak, 30.10.2008 umro je jedan takav veliki ekonomist akademik profesor doktor Ivo Perišin.

Jasno je da danas jedan dio ekonomske teorije na kojoj je radio prof. Ivo Perišin predstavlja analizu jednoga sistema koji više ne postoji. No pitanja s kojima se je profesor Perišin bavio čitav život su i danas aktualna; posebno pitanje inflacije, kreditiranja, monetarne politike i tečaja. Čudno je kako je danas u Hrvatskoj ovo zadnje janje pojelo tri vuka.

U svojim radovima profesor Perišin je jako puno vremena poklonio upravo trokutu inflacija-monetarna politika-kreditiranje. Pitanje inflacije i monetarnih pojava je najfundamentalnije pitanje u ekonomiji i pitanje na koje mi u Hrvatskoj još uvijek tražimo optimalan odgovor. Iako su mnogi radovi profesora Perišina pisani iz perspektive jednoga drugoga sustava nikad ne treba smetnuti s uma da je pitanje kontrole inflacije jednako teško i zahtjevno bez obzira na politički sustav.

Većina ekonomista pokušava odgovoriti na pitanje inflacije. Pitanje je što radi vrhunski ekonomist? Odgovor: pokušava naći odgovore na pitanje izvan svojeg dvorišta. Pisati o svjetskim novčanim kretanjima, 20 godina prije interneta i prije nego što se je termin globalizacija uvukao u svakodnevni rječnik, predstavlja definiciju naprednosti i vizionarstva. Svojim radovima o globalnim kretanjima profesor Perišin nam je otvorio vrata i pokazao put. Samo prihvaćajući nova znanja pokušavajući razumjeti svjetski vrtlog (financijski i ne financijski!) možemo naći odgovore na pitanja koja i nas muče. Upravo svojim radovima profesor Perišin je unaprijedio znanost monetarne politike i generacijama mladih ekonomista pokazao jedno shvaćanje i znanje ekonomije o kojemu će se pisati i pričati još godinama na ovim prostorima.

Ja sam osobno upoznao profesora Perišina i imao sam čast izlagati svoje radove na istim konferencijama na kojima je bio i on, ali ja sam profesora Perišina upoznao kroz njegov rad i teško mi je opisati ga kao čovjeka. Zato ću prepustiti riječi profesora Perišina da ga same opišu. Ponekada čovjek sve o sebi kaže kada to najmanje misli i kada možda se niti ne nada da će 24 godine kasnije biti pod povećalom jednog mladoga ekonomiste, koji će naći nekoliko interesantnih rečenica iz jednoga članka. Tako iz časopisa Komunist od 9.11.1984 godine donosim sljedeći citat iz članka naslovljenog Dolarski žongleraj i dinarske ludosti:

„Odlučih se: idem napisati nešto o dolaru, ne bih li barem malo podbo našu politiku dinara. Uostalom, ta me politika jedino i interesira. Sve ostalo je usput – orijentacije radi. Pretpostavljam da to nije samo moj kompleks ili opsesija. Ukoliko sam pogriješio - ispričavam se, jer ipak je o dolaru, trebala biti riječ – što tu ima da traži, premda je naš, neki jadni dinar.“

Samo zamijenite riječi dinar sa kuna i jasno je koliko su teške ove riječi. Naravno opsesija i kompleks su samo ljubav i strast prema znanosti i poslu koji je obavljao. I na kraju, pred samu svoju smrt, prof. Perišin je bio na ekonomskoj konferenciji povodom 15 godina časopisa Ekonomija/Economics na kojoj, naravno nije samo prisustvovao nego je imao referat i ostavio nas je sa analogijom o kojoj ćemo još dugo raspravljati:

„Hrvatska je kao orahova ljuska koja pluta na oceanu. S obzirom da je lagana ljuska može dugo plutati, ali ako naiđe veliki val on je jednostavno poklopiti i potopiti tu ljusku.“

Ove riječi predstavljaju definiciju svih ekonomskih problema s kojima se susreće Hrvatska, mi već 15 godina plutamo na ekonomskim valovima, ali što će se dogoditi sada kada su se počeli pojavljivati veliki valovi?

Ponekada prije nego što odem spavati pogledam svoje uzglavlje na kojemu se nalazi knjiga prof. Perišina „Novac, kredit i bankarstvo u sistemu samoupravljanja“ i pitam se da li imamo i sada odgovorne ekonomiste koji mogu prepoznati probleme, nositi se s njima i riješiti ih. Znam da smo ih nekada imali, od 30.10.2008 imamo jednoga manje, ali isto tako pomislim, ponekada, da možda neki mlade tek stasaju.

Neven Vidaković